

השיעורים נמסרים באולפן "קול הלשון" וניתן לצפות בהם באתר, או להקשיב בטלפון 03-6171111 ולהקיש ברצף (משמאל לימין): # 41670658 *
לתגובות והארות, ולקבלת הגליון בקביעות: a0527652027@gmail.com
הפקת הגליונות כרוכה בהוצאת משאבים רבים של עריכה וגרפיקה, ניתן להשתתף בעלויות ובזכויות!

שיעורי "טעימות" מיועדים ללומדי הדף היומי המבקשים להעשיר את הלימוד עם "נושא מעניין לקחת הביתה". הם כוללים נושאים לדיון, פולמוסים, חיזוקים, לקחים, קושיות, הקשרים לפרשת השבוע והמועדים, ועוד ועוד. מטרת השיעורים לעורר שיח תורני גם לאחר שהלימוד הסתיים. בבית או בעבודה, עם האשה או הילדים, בשבתך בביתך ובכלתך בדרך.

עבודה זרה דף כ"ג

עִימוֹת

עם הרב אברהם משה הלוי רוט
להערות והוספות: a0527652027@gmail.com

של החוטף צודקת.

סיבה נוספת היא "הכחשה". החטוף מנסה להתנתק רגשית מהמצב על ידי הכחשה. הוא מדמיין שהכל חלום, ישן הרבה ומדמיין חילוף פלאי. בהתאם למידת הזדהותו עם החוטף, הוא יכחיש שהחוטף אשם ויאשים במצב את המחלצים ואת התעקשותם להעניש את החוטף.

מוסר | אהבתי את אדוני!

אנו רואים כאן את הסכנה הגדולה לקיים "אהבתי את אדוני", **לאהוב את השיעבוד וההכנעה לאדון ולשליט**. עד שאוהב אפילו את "אשתו" – שפחה כנענית שכפוהו לשכב עמה! וכן את "בניו" – ילדי השפחה שאינם מיוחסים אליו כלל...

זקני רבי אריה לוי זצ"ל היה רגיל להקשות דלכאורה יש סתירה בפרשת עבד עברי, דמחד גיסא צריך לנהוג בו בכבוד

כלא אסירי המחחרות במגרש הרוסים

גדול, וחי אחיך עימן, ואפילו יש לו כר אחד צריך ליתנו לו, ומאידך גיסא רוצעים את אוזנו במרצע, שזו צורת השפלה גדולה.

ועוד הקשה, למה אין רוצעים את אוזנו של העבד מיד כאשר הוא נתפס בגניבתו, ולקיים בו "אוזן ששמעה בהר סיני לא תגנוב והלך זה וגנב תירצע", הלא טעם זה שייך מייד כשתופסים אותו בגניבתו, ולמה דוקא כאשר הוא מבקש להישאר עבד עולם אזי רוצעים את אוזנו ששמעה בהר סיני לא תגנוב.

וביאר רבי אריה זצ"ל דבאמת בכל גנב אפשר למצוא בו צד זכות והבנה, וכמו שאמר הכתוב 'לא יבוזו לגנב כי יגנוב, למלא נפשו כי ירעב', כי נאלץ לגנוב בשביל קיום חייו, ועל ידי שאין משפילים אותו אלא מוצאים בו צדדי זכות, ומבקשים

פליאה | שמא נבעלה ברצון!?

בדף שלנו אנו לומדים על חשש מפתיע, אשה שנשבת ועומדת להריגה נאסרת לבעלה (אפילו אם איננה אשת כהן שנאסרת בביתא אונס, לדעת רש"י) משום שאנו חוששים שמא נבעלה לאחד משוביה ונתרצית לו. ביאר בבנין שלמה שאנו חוששים שמא אחד השובים מצא חן בעיניה ונתרצה לפיתוייו.

זה ממש מפתיע, לכאורה היא אמורה לשנוא שנאת מוות את חוטפי האכזריים שעומדים להוציא אותה למיתה.

תופעה | תסמונת סטוקהולם

המחקרים גילו שיש תופעה כזאת של התקרבות רגשית בין השבוי לשוביו, היא נקראת "תסמונת סטוקהולם" שבה שבוי מפגין נאמנות או אפילו חיבה כלפי שוביו. השבוי עלול להתייחס לכוחות המשטרה והחילוף כאוייבים שלו שבאים להרוג את שוביו חביביו.

השם ניתן לתסמונת זו בעקבות שוד בנק שהתרחש בקיץ תשל"ג בסטוקהולם שבשוודיה. ארבעה מעובדי הבנק הוחזקו כבני ערובה במשך חמישה ימים וחצי בכספת הבנק בגודל 12x3 מטר על ידי שודד ששהה איתם בכספת. אחת הנשים שהוחזקה כבת ערובה נקשרה רגשית לשודד, עד כדי כך שהיא ביטלה את אירוסיה לאדם אחר, ונשארה נאמנה לשודד במשך תקופת מאסרו!

איך זה עובד?

הפסיכולוגים מסבירים שהתהליך מתחיל בכך שהחטוף מתחיל להזדהות עם החוטף כמנגנון הגנה (תחושתו היא שהחוטף לא יפגע במי שמשתף פעולה). מתוך רצון להגנה, החטוף רואה בחוטף מקור נחמה וביטחון שמגן עליו. האפשרות לברוח או להיחלץ הופכת להיות מבעיתה יותר מהחיים במחיצת החוטף.

זאת ועוד, השהייה ביחד, שבמהלכה מכירים בני הערובה את החוטף כאדם עם בעיות ושאיפות, במיוחד בהקשר אידאולוגי, משפיעה על החטופים להאמין שהשקפת עולמו

ש"אחרי המעשים נמשכים הלבבות", וכשהיא מתקרבת אליו ומראה רצון וחיבה, זה יוצר רצון אמיתי.

ואכן, יש חוקרים הטוענים שהיחס החיובי ששבוי מפגין כלפי שוביו ב"תסמונת סטוקהולם" הוא **תוצאה מנסיונות פיוס שמטרתם להרגיע את השוובה ולפייס אותו**. אלא ש"אחרי המעשים נמשכים הלבבות" והיחס הזה הולך ויוצר רגש אמיתי של סימפטיה וחיבה.

אם כן הוא בעניין כואב כזה, על אחת כמה וכמה מידה טובה מרובה, **שמי שמראה חיבה חיצונית לה' ולתורה – אחרי המעשים נמשכים הלבבות והרגש הולך ומחלחל פנימה**. כפי שאומרים החסידים "האמנתי – כי אדבר" דיבורי אמונה הולכים ומחלחלים פנימה.

חינוך | ה"טריק" שעוזר את החשק שנעלם

הכרתי יהודי מיוחד, **החסיד רבי קלמן גולדשמידט זצ"ל**, שבעברו היה שחקן קולנוע חילוני, הוא סיפר לי שפעם הגיע אליו בחור ישיבה ואמר שאין לו טעם בלימוד וברצונו לעזוב את הישיבה. הצעתי לו, סיפר ר' קלמן, שאסייע לו בלימודי משחק ותיאטרון, שהרי יש לי ניסיון ו'קשרים' בעולם ה'תרבות'... הבחור התלהב מאד, יהיה לו מורה אישי שהיה 'מומחה גדול'...

ובכן, אמרתי לו, **האימון הראשון שלך הוא לחזור לישיבה** ובמשך כמה ימים **להציג** בחור ישיבה שקדן וחברותי, שאוהב את הלימוד, התפילות, החברים, ההווה... נראה אם תצליח לשחק משחק כזה בלי ש"יעלו עליך" ויגלו את ה"בלוף"...

הצעיר התרגש מהאימון הראשון שלו, ומיהר לחזור אל הישיבה חדור התלהבות לבצע את המשימה על הצד היותר טוב. עבר שבוע והלה לא יוצר קשר... הוא בירר מה קורה איתו והתברר שה"משחק" הצליח מעל המצופה – החשק והטעם שלו התעוררו מחדש... אחרי המעשים נמשכים הלבבות!

פנימיות | "לא עלה עליה עול" הדחף לפורקן ושחרור

הגמרא אומרת שיש חילוק בין פרה אדומה לעגלה ערופה, שבפרה אדומה בעינין שלא יעלה עליה עול אפילו במשהו קל, כמו ליתן עליה לרגע אחד שקים ריקים.

והנה, היה אומר **זקני רבי שמחה שלמה לוי זצ"ל** שפרה אדומה מסמלת את היצר הרע שהוא אדום כולו – מלא תאוה גאוה וכעס, ולא עולה עליו עול – פורק מעליו כל עול ומבקש את הפורקן וההוללות.

לשקמו בכבוד, ולקיים בו כי טוב עמך, קנה אדון לעצמו, עי"ז הוא מכיר בחשיבותו וברוממותו ולא ישוב להשפיל עצמו בגניבה.

אמנם החטא היותר גדול, הוא כאשר יאמר העבד אהבתי את אדוני וכו', שזה פסגת השפלות והיאוש שמעדיף חיי עבדות על חיי חירות, כי איבד את כל האמונה והבטחון בעצמו שיצליח בחייו העצמאיים, ואינו מכיר בחשיבותו ומעלתו בהיותו בן לגוי קדוש ועם סגולה, זהו חסרון גדול כל כך, ובזה הוא מגלה שגם עיקר גניבתו לא היה רק מחמת הכרח למלא נפשו כי ירעב – אלא מחמת שפלות דרגתו שלא בחר בחיי חירות אנושיים אלא השפיל עצמו לחיי פשע ועבדות, וכל זה ממחיש לנו על ידי שרועים את אוזנו כאחרון העבדים השפלים.

סיפר רבי אריה זצ"ל דוגמא לזה, שכאשר היה פוקד את האסירים בבית הסוהר המרכזי בירושלים הכיר שם אסיר אחד שהיה סייד, ותפקידו בבית הסוהר היה לצבוע את הקירות, ובכל פעם שהיה נשלם עונשו ומשתחרר לביתו, היה מבקש מהמפקדים לשמור עבורו את המברשת 'שלו', כי בקרוב ישוב לבית הסוהר על גניבה נוספת והוא רגיל במברשת הזאת...

והעיד רבי אריה שאותו סייד היה ירא שמיים, והיה מתפלל בדביקות גדולה ועונה אמן יהא שמיה רבא בהתלהבות, אלא שהיה מחמת דוחקו לא היה לו מזון ומקום לינה, ולכן היה עושה מעשה גניבה כדי שיתפסוהו וימצא קורת גג בבית הסוהר...

הרי שיש גנב ויש גנב, יש אדם הנכשל וגונב מחמת הדחק, כאותו סייד, אבל יש מי שאוהב את חיי העבדות, ומבקש את השפלות. לזה אי אפשר לסלוח.

והנה, פעמים רבות אנו **שבויים בידי יצרנו**, ה' לא יעזבנו בידו, ולפעמים כמעט אונס הוא שכפאו יצרו, אך השאלה הגדולה **האם אנו נעשים כאותה שבויה שמתרצה לשוביה או כאותו עבד שאוהב את אדונו**, או שאנו משתוקקים ומצפים מתי נצא לחירות עולם מרשות יצרנו.

לפעמים אנו כל כך מזדהים ומחבבים את החוטף שלנו עד שאנו מזהים את עצמו "לצידו", **וכועסים על מי שמבקש להציל אותנו מרשותו**, ממש כמו ב"תסמונת סטוקהולם"...

חיזוק | אחרי המעשים נמשכים הלבבות

התוספות סוברים שהשבויה עשויה להיבעל ברצון לשובה על מנת לפייסו ולמצוא חן בעיניו בשביל שלא יהרגנה.

מדוע דבר כזה נחשב בעילה ברצון? האם אין זה אונס גמור? יש בזה ביאורים שונים, אבל אולי שורש הדבר משום

מתעלם ממך, לבש לך בגדי הידידות ועדה עדי האהבה לך, ונכנס בכלל נאמניך ואנשי עצתך וסגולת אוהביך, רץ אל רצונך בנראה מרמיזותיו וקריצותיו, והוא מורה אותך בחציו הממיתים לשרשך מארץ חיים... על כן אל תטרידך מלחמת זולתו ממלחמתו וקרוב בלתי קרבו והחרב עם מי שהוא רחוק ממך מן החרב עם מי שלא יפרד ממך, ודחות מי שלא יגיע אליך, כי אם ברשות, מדחות מי שאינו שואל רשות בהמצאו עמך.

ואמרו על חסיד, שפגע אנשים שבים ממלחמת אויבים, ושללו שלל אחר מלחמה חזקה, אמר להם: **שבתם מן המלחמה הקטנה שוללים שלל, התעתדו למלחמה הגדולה. אמרו לו: ומה היא המלחמה הגדולה? אמר להם: מלחמת היצר וחיליו.**

ומן התימה, אחי, כי כל אויב שיש לך, כשתנצח אותו פעם ושיתם, ירף ממך ולא יעלה על לבו להלחם בך, לדעתו יתרון כחך על כחו, והוא מתיאש מנצח אותך ומגבר עליך. אבל היצר אין מספיק לו ממך נצחו פעם ומאה פעמים בין שנצח אותך, בין שנצחתו. כי אם ינצח אותך, ימיתך, ואם תנצחהו פעם אחת, יארב לך כל ימיו לנצח אותך, כמו שארז"ל: אל תאמין בעצמך עד יום מותך. ואינו מקיל בקטנה שבקטנות ענייך לנצח אותך בה, כדי שתהיה לו מדרגה לנצח אותך במה שלמעלה ממנה.

ועל כן ראוי לך, שתהיה נזהר ממנו. ואל תמלא ממשאלותיו בך מאומה, רק יגדל בעיניך המעט שבמעט מנצחו והמצער מהתגברותך עליו, כדי שתהיה לך מדרגה אל מה שלמעלה ממנו, כי במהרה תהיה תשוקתו אליך, ולא יעמד לפניך בעמך כנגדו, כמ"ש: ואלך תשוקתו ואתה תמשל בו. על כן אל יבהילך דברו, ואם עצמו חיליו, ואל יפחידך ענינו, ואם רבו עוזריו, כי עיקר כונתו לאמת השקר ומגמת חפצו להעמיד הכזב, **וכמה היא קרובה מפלתו ואיבודו מהר, אם תרגיש לחולשתו...**

העמקה | מדוע "יוצא דופן" אינו נחשב וולד?

למדנו בגמרא שלדעת תנא קמא יוצא דופן אינו נחשב וולד לעניין קרבן לידה וימי טהרה וטומאה, וכן הוא פסול לקדשים (לכולי עלמא) משום שכתוב "כי יולד" פרט ליוצא דופן.

אנו למדים כאן את **חשיבות פעולת הלידה להגדרת המולידה כ"אמו"**, עד כדי כך שמי שהוא יוצא דופן אין אמו נחשבת אמו לעניין קרבן הלידה ודיני טומאה וטהרה.

מעניין הדבר שפסול הקדשים נלמד מ"כי יולד" דווקא בפרשה העוסקת באימהות: והיה שבעת ימים תחת אמו וביום השמיני והלאה ירצה לקרבן וכו'. יש זיקה בין הוולד לבין אמו, וקשר זה נוצר ע"י שהוא "יולד" בדרך טבעית ולא

וכן מצאנו שהנביא מתאר את הנשים המפונקות והמעודנות, שאינן מוכנות לסבול שום הגבלה לחשיקהן, "פרות הבשן".

מה מאד מובן לפי זה דברי הגמרא שלנו האוסרת **אפילו נתינת דבר קל** בלא שום משיכה על גבי הפרה האדומה, שזה מלמדנו שהיצר הרע ממאן ומתמרד אפילו לאיזה עול קל וזעיר. "אינני מסוגל שמשעבדים אותי!".

מוסר | "יצרו תקפו" – צופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו

הגמרא אומרת שלמרות שהרביעה היא הנאה פורתא מכל מקום מוכן להפסיד בשביל זה את הפרה האדומה היקרה מאד משום ש"יצרו תוקפו".

אני הייתי חושב שאם הוא מוכן להקריב כל זה עבור תאוותו, כנגד שזאת הנאה גדולה ועצומה מאד, עד שהוא מעדיף לקבל את אותה הנאה ולהפסיד את הממון העצום תמורת הפרה.

אבל הגמרא מגלה לנו שאין כאן שום הנאה גדולה, זוהי בסך הכל "הנאה פורתא", אז מדוע הוא עושה זאת? כי יצרו תוקפו! היצר משתלט עליו וכופהו להפסיד לעצמו!

היצר בכלל לא דואג להנאות האדם – אם כך, הוא היה משכנע אותו להתגבר על יצרו ולא להפסיד את המליונים שיכול לרכוש בהם פי אלפי אלפים הנאות שונות ומגוונות. הוא מבקש למוטט ולהפסיד את האדם!

חכמי המדע טוענים שהקב"ה נטע בטבע כל היצורים דחף גדול ומתוחכם **לפעול להישרדותם**, חלק גדול מהדחפים והפעולות של בעלי החיים נועדו לתכלית הישרדותם במציאות מלאת הסיכונים. והנה, לכשנתבונן, **יוצא מן הכלל הוא האדם** שהוא מלא דחפים הרסניים ש"מוציאים אותו מן העולם". יצרו תוקפו!

ציטוט | דברי החובות הלבבות אודות השונא הגדול

זה המקום לצטט את דברי רבינו חובות הלבבות (ה, ה) אודות מסוכנתו של אויבינו הגדול:

"בן אדם, ראוי לך לדעת, כי השונא הגדול שיש לך בעולם הוא יצרך, הנמסך בכוחות נפשך והמעורב במזג רוחך, והמשתתף עמך בהנהגת חושך הגופניים והרוחניים, המושל בסודות נפשך וצפון חובך, בעל עצתך בכל תנועותיך הנראות והנסתרות, שתהייה ברצונך, האורב לעתות פשיעתך.

ואתה ישן לו והוא ער לך, ואתה מתעלם ממנו והוא אינו

יוצא דופן.

קטנטן בלי שום עתיד ותקווה. זה תפקיד האימהות, לקחת את הברכה שמעניק האבא ולשמור ולחזק ולטפח ולגדל להוציא אותו מן הכוח אל הפועל.

דקדוק | מדוע שינה אונקלוס מלשון הכתוב

הגמרא אומרת שהשחתה היא לשון ערווה משום שכתוב "כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ". מבואר שפירשה הגמרא פסוק זה לגבי השחתת ערווה, ולא לגבי עוון החמס והגזל אשר מלאה הארץ אותו.

והנה אונקלוס תרגם את הפסוק הזה **ארי חבילו כל בשרא, אנש אורחיה על ארעא**. כאילו כתוב כי **השחיתו כל בשר, איש** דרכו על הארץ.

וכתב מו"ר מעט צרי זצ"ל: הוסיף אונקלוס מילת "אנש" על לשון הכתוב כדי שיוכל לתרגם 'דרכו' בלשון יחיד (כמו שהוא במקרא) למרות שתחילת תרגומו היא 'חבילו' בלשון רבים. עכ"ל.

ולא גילה לנו רבינו, מי הצריכו לאונקלוס לשנות תיבת 'השחית' ללשון רבים ואילו 'את דרכו' להשאיר בלשון יחיד, ולהוסיף משום כך תיבה יתירה על לשון הכתוב. [ודרכו של אונקלוס להשתדל מאד שלא לשנות את מבנה הפסוק בתרגומו].

ואפשר שהשינוי בין רבים ליחיד (חבילו.. אנש אורחיה) בשביל לתאר שלא היה כאן השחתה אחת משותפת אלא כל אחד ואחד בפני עצמו השחית את דרכו על הארץ. [ואילו היה מתרגם הכל בלשון יחיד, היה מתפרש שכלל המין האנושי 'כל בשר' השחית את דרכו, וכן היה במשמע אילו היה מתרגם הכל בלשון רבים, אבל השינוי 'השחיתו כל בשר, איש את דרכו על הארץ' מבאר שלא היתה כאן השחתה כללית של כלל הציבור, אלא היתה השחתה אצל כל אחד ואחד בפני עצמו].

ומתאים הדבר לדברי הגמרא כאן שמדובר בהשחתת ערווה, וכמוש"כ מעט צרי בהמשך הדברים שמטבע הלשון 'חבילו אורחיה על ארעא' קאי על השחתת שכ"ז לבטלה, כמו שתרגם בחטא אונן, ולכן הקפיד אונקלוס להוסיף מילת 'אנש', שבזה מתפרש שכל אחד ואחד השחית את זרעו לבטלה, (משא"כ לשון 'השחתת דרך' של רבים ככלל, אינו יכול להתפרש על השחתת שכ"ז).

מדוע יוצא דופן אינו נחשב נולד? כי ההריון מיוחס לאבא ואילו הלידה מיוחסת לאמא, ולכן אם האמא לא ילדתו בעצמה באמצעות ציריה ומאמציה, אלא הוציאהו אחרים דרך הדופן חסר כאן בעיקר שם האימהות ששלה. במידה מסויימת יש כאן וולד ללא אם.

משפחתיות | שם "אמא" נקבע בשעת הלידה

יסוד הדבר מדברי משה רבינו "האנכי הריתי את העם הזה אם אנכי ילידתהו" ופירש הרמב"ן "האנכי הריתי את כל העם הזה - על דעת אונקלוס כמו על ברכות הורי, **כי האב יקרא הורה מפני שנותן ומזמין ההריון, יאמר אם אני אביהם, או אמם שילדתי אותם**".

כך גם מבואר בגמרא מגילה שדורשת את הפסוק "כי אין לה אב ואם... ובמות אביה ואמה" שבשעה שנתעברה אמה מת אביה וכשילדתה אמה מתה, ופירש רש"י "ללמדנו שאפילו יום אחד לא היה לה אב ואם. בשעה שנתעברה אמה מת אביה - נמצא שלא היה לה אב משעה שנראה להקרות אב. וכשילדתה אמה מתה - ולא נראית לקרות אם". הרי שיש חילוק בין שם אב לשם אם, האב יוצר את ההריון אבל האם היא המולידה.

הראיה לזה היא מכך שיוסף נחשב בנה של רחל ודינה היא בתה של לאה, למרות שיוסף נוצר ברחמה של לאה ודינה ברחמה של רחל, כמו שאמרו חז"ל במדרשים, הרי שקביעת שם האמא היא לפי האם המולידה את הוולד לאוויר העולם. [ה'חתם סופר' מבאר לפי"ז את השייכות בין טענת "באפם הרגו איש" לטענת "ברצונם עקרו שור". אמר יעקב אבינו לשמעון ולוי: **ממה נפשך**, אם אתם מחשיבים את יוסף כבנה של לאה ולכן אין הוא נחשב בכור, אם כן הלכה לה טענת 'הכזונה יעשה את אחותינו' שהרי דינה איננה אחותכם אלא בת רחל, ואם דינה היא אחותכם הרי בהכרח יוסף נחשב בן רחל והוא הבכור מאשתי עקרת הבית].

עפ"י דברים הללו דנו פוסקי זמנינו בלידה פונדקאית שיתכן שהאמא היא הפונדקאית למרות שההריון לא נוצר ברחמה, ואיננה כלל אמא-גנטית, מפני שהלידה נעשתה על ידה.

ייסורי הלידה, איפה, אינם לחינם! על ידם היה נעשית "אמא"! היא המגדלת את העובר במעיה והיא המוציאה אותו בכוחותיה העצומים לאוויר העולם. בלעדיה, הוא היה עובר